

Міністерство освіти і науки України
Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова

«ЗАТВЕРДЖЕНО»

Декан факультету
педагогіки і психології
_____ Т.О. Олефіренко

«08» вересня 2021 р.

**РОБОЧА ПРОГРАМА
НОРМАТИВНОЇ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ**

Методика викладання фахових дисциплін

освітнього ступеня магістр

галузі знань 01 «Освіта»

спеціальності 012 Дошкільна освіта

Шифр за навчальним планом ПП 05

Київ – 2021 р.

Робоча програма розроблена на підставі навчальної програми, затвердженої на засіданні Вченої ради НПУ імені М.П. Драгоманова «27» квітня 2017 року, протокол №10.

Розробники програми: Цветкова Г.Г. , доктор педагогічних наук, доцент
завідувач кафедри педагогіки і психології дошкільної освіти

Затверджено на засіданні кафедри
педагогіки і психології дошкільної освіти
«30» серпня 2021 р., протокол №1

Завідувач кафедри

проф. Цветкова Г.Г.

I.Опис навчальної дисципліни СВ 02
Методика викладання фахових дисциплін

Загальні характеристики дисципліни	Навчальне навантаження з дисципліни		Методи навчання і форми контролю
Галузь знань: 01 освіта	Кількість кредитів ЄКТС – 3		<p>Методи навчання: словесні – лекція, пояснення, бесіда; практичні – виконання практичних завдань, розробка схем, таблиць; самостійне вивчення теоретичного матеріалу, конспектування джерел та їх аналіз, розробка структурно-логічних схем, таблиць. <i>Методи та форми дистанційного навчання</i> система Moodle https://moodle.npu.edu.ua/course/view.php?id=4711 інтернет-конференція Coogl Meet</p>
Спеціальність: 012 дошкільна освіта	Загальна кількість годин - 120		
Освітній ступінь: магістр	Денна	Заочна	
	Лекції		
	20	6	
	Семінарські (практичні) заняття		
Статус дисципліни: нормативна	20	6	
	Лабораторні заняття:		
Рік вивчення дисципліни за навчальним планом: 1-ий	5	-	
	Індивідуальна робота:		
Семестр: II-ий (денна); II, III-ий (заочна)	-	-	
	Самостійна робота:		
Тижневе навантаження: - аудиторне – 3 год ; - самостійна робота – 10 год .	75	108	
	Співвідношення аудиторних годин і годин СРС:		
Мова навчання - українська	1/3	1/10	
Передумови навчання: основи наукових досліджень			<p>Екзамен (письмовий тести в системі Moodle)</p>

Програма нормативної навчальної дисципліни «Методика викладання фахових дисциплін» складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки фахівців освітнього ступеня магістр, галузі знань 01 освіта, спеціальності 012 Дошкільна освіта

Професійна діяльність вимагає від фахівців вмінь вирішувати принципово нові завдання, у тій чи іншій формі проводити дослідження і творчо використовувати досягнення науки та вдосконалювати свою кваліфікацію. Зміст дисципліни сприяє посиленню методологічної спрямованості навчального процесу у ЗВО, формуванню наукового світогляду у магістрів, що є однією з умов підвищення якості їх підготовки. Це істотно наближує дисципліну до практичної сторони навчального і наукового процесу.

Предметом вивчення дисципліни «Методика викладання фахових дисциплін» є вивчення сучасні технології викладання циклу дисциплін у закладі вищої освіти

Міждисциплінарні зв'язки: «Методика викладання фахових дисциплін» має тісні зв'язки з дисциплінами психологічного циклу, філософією освіти, загальною педагогікою, акмеологією, аксіологією, історією педагогіки, педагогічною майстерністю, методиками викладання окремих предметів

Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета викладання навчальної дисципліни є озброєння майбутніх викладачів знаннями теоретичних основ сучасної методики викладання циклу фахових дисциплін у ЗВО, а також педагогічними уміннями та навичками, необхідними для ефективної організації навчання основам педагогіки.

Основними завданнями вивчення дисципліни «Методика викладання фахових дисциплін» розвиток педагогічної майстерності викладача дошкільної педагогіки (професіоналізму, акмелінгвістичної майстерності, професійно-педагогічної компетентності, творчості, технологічної культури, педагогічного артистизму), професійних потреб, рівня сформованих компетентностей і набутих компетенцій, подальший розвиток перцептивно-креативних здібностей майбутніх фахівців, формування педагогічної спрямованості, духовності, професійних ціннісних орієнтацій.

II. Основні результати навчання і компетентності згідно з вимогами освітньо-професійної програми:

№	Результати навчання	Компетентності
1.	<i>Знати</i> теоретичні основи загальної педагогіки, дошкільної педагогіки і педагогіки вищої школи; основні ідеї, концепції і теорії сучасної педагогічної науки; <i>Вміти</i> володіти: методикою викладання основних тем та питань курсу; методами	<i>Здатність</i> до використання різних підходів до класифікації методів і форм організації навчання у вищій школі; методикою організації індивідуальної, фронтальної, групової форми роботи зі студентами; нетрадиційні методи і

	активізації пізнавальної діяльності студентів;	форми організації навчально-пізнавальної діяльності студентів; вимоги до організації сучасної лекції як форми навчання; сучасні підходи до організації семінарсько-практичних занять.
2.	<p><i>Знати</i> основні методологічні закономірності педагогічного процесу у вищому навчальному закладі; зміст вищої освіти і документи, що його характеризують;</p> <p><i>Вміти володіти</i> методикою впровадження гнучких педагогічних технологій у процесі викладання дошкільної педагогіки;</p>	<p><i>Здатність</i> до аналізу та впровадження сучасних освітніх технологій: сутність, завдання, класифікація, практична значущість; історію педагогічних інновацій в Україні;</p>
3	<p><i>Знати</i> структуру навчального-виховного процесу у ВНЗ; традиційні та новітні сучасні технології освіти та засоби їх використання, методи володіння аудиторією.</p> <p><i>Вміти володіти</i> методами контролю, обліку та корекції знань студентів; методами організації самостійної роботи студентів, на науковій основі організувати свою діяльність, володіти комп'ютерними методами аналізу та обробки інформації та використовувати ці результати у професійній діяльності; здійснювати проєктивну діяльність на основі наукового підходу</p>	<p><i>Здатність</i> здійснювати самостійно-пошукову роботу; користуватися сучасними методами навчання, як складовою психолого-педагогічної компетентності викладача вищої школи; ставити навчальні цілі та вибирати методи навчання; використовувати інформаційно-презентативні самостійно-пошукові, та інші методи навчання; використовувати навчальні технології в системі вищого навчального закладу.</p> <p>Здатність проводити різні форми занять у вищому навчальному закладі (лекції, лабораторні, практичні та семінарські заняття, тренінги та вебіари); поєднувати виховні та навчальні завдання; використовувати інтерактивні методи викладання; розв'язувати психолого-педагогічні ситуації, що надасть практичним заняттям професійно-педагогічної спрямованості.</p>

III. Тематичний план дисципліни

На вивчення навчальної програми відводиться 4 кредити ЄКТС 120 годин.

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин											
	Денна форма						Заочна форма					
	усього	зокрема					усього	зокрема				
		л	п	лаб	інд	с.р.		л	п	лаб	інд	с.р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Модуль 1												
Змістовий модуль 1. Теоретико-методологічні основи викладання фахових дисциплін												
Тема 1. Вступ до		2				16		0,5	0,5			

технології вивчення «Методика викладання дисциплін у вищій школі»			2									
Тема 2. Педагогічна освіта як підсистема освіти дорослих		-	-									
Тема 3. Особистість викладача ВНЗ.		3	3				1	0,5				
Тема 4. Студентство як особлива соціальна група.		3	3					1				
Тема 5. Організація навчального процесу в системі підготовки магістрів для вищих педагогічних навчальних закладів		2	2			16						
Разом за змістовим модулем 1												
Змістовий модуль 2. Науково-практичні основи викладання педагогіки												
Тема 6. Лекція у вищій школі: сучасні технології проведення та організації		3	3				1	1				
Тема 7. Сучасний семінар у вищій школі. Інтерактивні технології навчання у ВНЗ		3	3				1	1				
Тема 8. Педагогічна практика та методика її організації та проведення		2	2			16	1					
Тема 9. Керування самостійною роботою студентів.		-	-			16	0,5					
Тема 10. Контроль та корекція навчальної діяльності студентів		-	-			16		1				
Тема 11. Сучасні технології педагогічного спілкування		2	2				1	1				
Разом за змістовим модулем 2												
Усього годин		22					6	6				

IV. Зміст дисципліни

№ з/п	4.1. Назва модулів, тем та їх зміст	К-сть годин	
		Всього	в т. ч. лекцій
1.	ЗМІСТОВНИЙ МОДУЛЬ 1. Теоретико-методологічні основи викладання педагогіки та фахових методик	42	12
1.1.	Тема 1. Вступ до технології вивчення «Методика викладання фахових дисциплін». Роль і місце курсу «Методика викладання фахових дисциплін» в структурі психолого-педагогічної підготовки магістрів до викладання дошкільної педагогіки у вищих та середніх педагогічних навчальних закладах. Аналіз глобальних проблем вищого педагогічної освіти. Проблеми вищої освіти та шляхи їх подолання. Сучасні концепції вищої освіти, дошкільної освіти та дидактичні підходи. Порівняльний аналіз методики та технології. Дошкільна педагогіка як наука та навчальний предмет. Мета, завдання та структура курсу «Методика викладання фахових дисциплін». Обґрунтування необхідності перебудови організації навчання педагогіки у ВНЗ. Зміни у вимогах до особистості викладача дошкільної педагогіки. Викладання дошкільної педагогіки в ВНЗ - розвиваюче навчання. Сутність, умови та методика розвиваючого навчання. Основні вимоги до методики викладання дошкільної педагогіки. Головна стратегія та тактика викладання дошкільної педагогіки у ВНЗ. Активні методи навчання: програмоване навчання, проблемне навчання, інтерактивне навчання. Технології інтерактивного навчання. <i>Рекомендовані інформаційні джерела:</i> <i>Основні: 1-4</i> <i>Допоміжні: 15;25</i>	4	2
1.2.	Тема 2. Педагогічна освіта як підсистема освіти дорослих. Історичний аналіз становлення та виникнення вищої освіти. Орієнтація системи педагогічної освіти на підготовку кадрів для закладів шкільних та дошкільних. Престиж професії викладач ВНЗ у радянські роки: великий конкурс на посаду викладача, великі вимоги до вступу до аспірантури. Відсутність системи підготовки викладачів до роботи у ВНЗ. Аналіз сучасної ситуації, що склалася у сфері педагогічної підготовки. Причини падіння престижу професії «Викладач вищої школи». Рівень фахової підготовки в педагогічних ВНЗ. Специфіка педагогічної праці: труднощі педагогічної практики та педагогічної творчості. Актуальна тема «викладач дошкільної педагогіки» - розвиток, пошук шляхів подолання проблем. Негативне ставлення до педагогічних досліджень з боку керівництва, низький статус в практиці ЗВО. Категорії викладачів ЗВО, їхня характеристика, аналіз психолого-педагогічної підготовки молодих викладачів ЗВО. <i>Рекомендовані інформаційні джерела:</i> <i>Основні: 1-4</i> <i>Допоміжні: 14, інтернет-ресурси</i>		

	<p>Тема 3. Особистість викладача закладу вищої освіти. Структурні компоненти особистості викладача ЗВО. Поле особистісного фактору в процесі впливу на аудиторію (одяг, зовнішність, постань, поведінка, винагорода, особистісне спілкування). Харизматичні якості особистості викладача ЗВО (магнетична сила, розкриття особистісних здібностей, впевненість, вміння оптимістично сприймати життя, вміння слугувати взірцем, тощо). Психолого-педагогічні проблеми формування професіоналізму викладача ЗВО. Причини педагогічного успіху: рівень психолого-педагогічної підготовки викладача, типнавчального закладу, особливості особистого життя, рівень та активність в сучасному житті. Педагогічна спрямованість особистості – сутність педагогічної діяльності та спілкування. Мотивація до викладацької діяльності. Стійка педагогічна спрямованість. Педагогічні здібності: перцептивно-рефлексивні та проєктивні. Педагогічні деформації: сутність та причини виникнення. Типи професійних педагогічних деформацій.</p>	6	3
	<p><i>Рекомендовані інформаційні джерела:</i> <i>Основні: 1-4</i> <i>Допоміжні:33; 36; 38.</i></p> <p>Тема 4. Студентство як особлива соціальна група. Студентство як соціальна група. Психолого-педагогічні особливості старшого юнацького віку. Індивідуальні та вікові особливості студентського віку. Основна соціальна детермінанта – професійно-пізнавальна діяльність Реалії виховання студентської молоді. Аналіз структури професіоналізму, ціннісно-сміслові сфери професіонала. Проблеми професійного відчуження, програма формування у студентів ціннісного ставлення до майбутньої професійної діяльності (знайомство з майбутньою професійною діяльністю, формування реального уявлення про професіонала з педагогічної спеціальності, формування ціннісних уявлень, складання «образу себе-як професіоналу». Залучення до соціально - психологічного тренінгу студентів, врахування три площини очікуваних змін - когнітивну, емоційну, і поведінкову.</p>	6	3
	<p><i>Рекомендовані інформаційні джерела:</i> <i>Основні: 1-4</i> <i>Допоміжні:15;16;21;26.</i></p> <p>Тема 5. Організація навчального процесу в системі підготовки магістрів для закладів вищої освіти. Навчальний план. Навчально-методичний комплекс. Розроблення навчальних програм. Тематичний план: зміст, і порядок затвердження, види навантаження в організації праці викладача. Розподіл часу між усіма видами навантаження. Планування навантаження на навчальний рік і семестр. Форми роботи і завдання кафедри. Методи організації роботи кафедри. Роль кафедри в управлінні навчальним процесом.</p>	4	2

2. 2.1.	<p align="center">ЗМІСТОВНИЙ МОДУЛЬ 2. Науково-практичні основи викладання педагогіки та фахових методик</p> <p align="center">Тема 6. Лекція у вищій школі: сучасні технології проведення та організації.</p> <p>Лекція як форма організації навчання. Функції лекції. Основні різновиди лекційних занять. Дидактичні принципи відбору і викладу матеріалу на лекції. Активізація пізнавальної діяльності студентів на лекції.</p> <p>Етапи підготовки до лекційних занять. Педагогічна майстерність викладача.</p> <p>Сучасна лекція як фрагмент життя студента, новітні технології проведення лекції у вищій школі. Аналіз проведення лекції, орієнтовна схема аналізу лекції. Інтерактивні лекції.</p> <p><i>Рекомендовані інформаційні джерела:</i> <i>Основні: 1-4</i> <i>Допоміжні: 15;16;23 інтернет-ресурси</i></p>	6	3
2.2.	<p align="center">Тема 7. Сучасний семінар у вищій школі. Інтерактивні технології навчання у ЗВО.</p> <p>Семінар як основна форма навчання у ЗВО. Основні принципи побудови семінарського заняття: принцип зростання складності та принцип цільової системності, принцип творчості. Види семінарських занять у вищій школі. Інтерактивні семінари у вищій школі. Підготовка викладача ЗВО до проведення семінару у вищій школі. План творчого семінару – інструмент реалізації викладачем своєї освітньої програми. Поради молодим викладачам як провести гарний семінар. Процедура входження в семінар. Технологія роботи зі студентами на першому занятті. Етапи проведення семінару. Формула успіху семінару. Види інтенсивних технологій, ігрові інтерактивні технології.</p> <p><i>Рекомендовані інформаційні джерела:</i> <i>Основні: 1-4</i> <i>Допоміжні: інтернет-ресурси, 15;16;23.</i></p> <p align="center">Тема 8. Педагогічна практика та методика її організації та проведення.</p> <p>Педагогічна практика як важлива ланка в системі професійної підготовки вчителя. Основні завдання педагогічної практики. Функції педагогічної практики: адаптаційна, освітня, виховна, розвиваюча, діагностична. Характер підготовки студента до практики. Підготовка особистісно орієнтовна, комплексна, ускладнююча, безперервна, творча.</p> <p>Методика організації педагогічної практики студентів. Зміст педагогічної практики. Види студентської практики. Установча конференція. Керівництво студентською педагогічною практикою. Функції групового керівника педпрактики. Функції методиста-предметника. Функції вчителя-предметника. Функції адміністрації базового закладу освіти. Вимоги до студента-практиканта. Звітна документація студентів-практикантів.</p> <p>Практика з виховної роботи, завдання, функції. Зміст</p>	6	3
		4	2

виховної практики. Види діяльності студентів під час практики.
Рекомендовані інформаційні джерела:
Основні: 1-4
Допоміжні: інтернет-ресурси

Тема 9. Керування самостійною роботою студентів.

Самостійна робота як важлива форма навчання у вузі. Її особливості та основні різновиди. Підготовка студентів до самостійної роботи. Робота студентів з літературою. Умови підвищення ефективності самостійної роботи студентів. Форми самостійної роботи студентів: домашні завдання, опрацювання літературних джерел; робота у комп'ютерних мережах, оцінювання професійних ситуацій; підготовка конспекту лекцій і практичних завдань. Рекомендації щодо організації ефективної самостійної роботи.

Рекомендовані інформаційні джерела:
Основні: 1-4
Допоміжні: інтернет-ресурси

Тема 10. Контроль та корекція навчальної діяльності студентів.

Оцінювання, контроль та корекція знань. Сутність поняття „педагогічний контроль”. Значення, функції та умови педагогічного контролю. Основні поняття теми та методика їх вивчення. Критерії оцінки знань, умінь, навичок студентів. Норми оцінок. Види контролю. Вимоги до оцінок та контролю знань. Форми поточного педагогічного контролю. Методика проведення атестацій татестувань студентів. Підсумковий контроль з курсу педагогіки. Діагностика навчання – обов'язковий компонент навчального процесу. Освітня діагностика. Параметри освітньої діагностики. Перевірка знань. Перевірка вмінь. Перевірка навичок. Перевірка засвоєних засобів діяльності. Перевірка рівня розвитку здібностей. Суб'єкти освітньої діагностики. Контроль знань студентів, його значення та функції. Критерії оцінювання знань. Функції оцінки: мотиваційна, діагностична, виховна, інформаційна. Форми, види і методика обліку успішності: екзамен, залік, державні екзамени, захист дипломних робіт. Оцінка творчої діяльності. Вимоги до оцінювання знань студентів.

Рекомендовані інформаційні джерела:
Основні: 1-4
Допоміжні: 15; 23; інтернет-ресурси

Тема 11. Сучасні технології педагогічного спілкування.

Професійно-педагогічне спілкування викладача ЗВО та його функції. Основні функції педагогічного спілкування: пізнання особистості; обмін інформацією; організація діяльності; обмін ролями; співчуття, співпереживання; самоспостереження; спілкування заради спілкування; повернення себе до цінностей інших; повернення інших до своїх цінностей; налагодження контакту.

Засоби спілкування: знакові, оптико-кінетичні, лінгвістичні. Складові педагогічного спілкування: перцептивна складова,

	<p>рефлексивна, ідентифікаційна, атракційна, комунікативна. Структура педагогічного спілкування. Стили професійного спілкування викладача. Стили відношення вчителя до колективу. Основні стилі взаємодії вчителя з учнями. Психолого-педагогічні умови ефективності спілкування. Комунікативна культура та комунікабельність викладача. Компоненти комунікативної культури. Комунікативна компетентність викладача. Культура професійного спілкування й етикет. Бар'єри у спілкуванні. Бар'єри у спілкуванні зі студентами. Малоефективні моделі професійно-педагогічного спілкування. <i>Рекомендовані інформаційні джерела:</i> <i>Основні: 1-4</i> <i>Допоміжні: 15; 16; інтернет-ресурси</i></p>		
--	--	--	--

4.2. Плани семінарських, практичних, лабораторних занять.

ЗМІСТОВНИЙ МОДУЛЬ 1. Теоретико-методологічні основи викладання педагогіки та фахових методик

Семінарське заняття 1.1. Вступ до технології вивчення «Методика викладання фахових дисциплін»

Мета вивчення: розкрити основні наукові категорії курсу «Методика викладання педагогіки», визначити пріоритетні проблеми освіти ХХІ століття, вчити опановувати вміннями аналізувати види навчання та методичними прийомами їх викладання, вчити аналізу проблем з теорії навчання та методичним особливостям розробки робочих програм.

Обсяг навчального часу: 2 год.

Обладнання: мультимедійна дошка, звичайна дошка, проектор

Ключові слова: методика, технологія, методика викладання фахових дисциплін

Основні питання:

1. Зробіть порівняльний аналіз між технологією та методикою в сучасній освіті.
2. Проаналізуйте основні проблеми, що стоять перед вищою освітою. Чому вони мають глобальний характер?
3. Розкрийте основні парадигмальні положення «Методики викладання фахових дисциплін».
4. Прокоментуйте слова Б.Гершунського про те, що глобальні проблеми сучасності - виклик сучасній вищій освіті.
5. Чому формування особистісної духовної цілісності – стратегічна проблема сьогодення. Обґрунтуйте.

Рекомендовані інформаційні джерела:

Основні: 1; 2; 3;

Допоміжні: 9;10.

Семінарське заняття 1.2.

Семінарське заняття 1.2. Особистість викладача закладу вищої освіти

Мета вивчення: розкрити сутність поняття особистість викладача ВНЗ, вчити опанувати вміннями аналізувати свою особистість, педагогічну діяльність, аналізувати проблеми педагогічної теорії та практики, формувати потребу в постійному професійному та особистісному вдосконаленню, розвивати харизматичні якості особистості.

Обсяг навчального часу: 2 год.

Обладнання: мультимедійна дошка, звичайна дошка, проектор

Основні питання:

1. Харизма, класифікація життєвих позицій викладача вищого навчального закладу.
2. Професійний успіх, педагогічна спрямованість та здібності викладача ЗВО.
3. Професійні деформації викладача ЗВО

Рекомендовані інформаційні джерела:

Основні: 1-4

Допоміжні: 33; 36; 38.

Семінарське заняття 1.3. Студентство як особлива соціальна група

Мета вивчення: охарактеризувати студентство як особливу соціальну групу, скласти соціально-психологічний портрет сучасного студента, з'ясувати тактику поведінки та спілкування з різноманітними типами студентів

Обсяг навчального часу: 2 год.

Обладнання: мультимедійна дошка, звичайна дошка, проектор

Основні питання:

1. Студентство як соціальна група. Психолого-педагогічні особливості старшого юнацького віку
2. Реалії виховання студентської молоді.
3. Становлення професіонала в сучасних умовах.

Рекомендовані інформаційні джерела:

Основні: 1-4

Допоміжні: 15; 16; 21; 26.

Семінарське заняття 1.4. Організація навчального процесу в системі підготовки магістрів для вищих педагогічних навчальних закладів.

Мета вивчення: схарактеризувати основні принципи організації навчального процесу в системі підготовки магістрів для вищих педагогічних навчальних закладів; скласти макет плану для спеціальності «Дошкільна освіта».

Обсяг навчального часу: 2 год.

Обладнання: мультимедійна дошка, звичайна дошка, проектор

Основні питання:

1. Проаналізуйте навчальний план, навчально - методичний комплекс.
2. Розкрийте форми роботи і завдання кафедри. Методи організації роботи кафедри.
3. Роль кафедри в управлінні навчальним процесом.

Рекомендовані інформаційні джерела:

Основні: 1-4

Допоміжні: 15; 16; 23 інтернет-ресурси

Семінарське заняття 1.5. Лекція у вищій школі: сучасні технології проведення та організації.

Мета вивчення: вчити розробляти плани, конспекти лекцій, з педагогіки, розвивати творчі педагогічні здібності майбутніх викладачів, відточувати педагогічні прийоми володіння аудиторією, удосконалювати педагогічну техніку та культуру мовлення, аналізувати себе під час проведення лекції.

Обсяг навчального часу: 3 год.

Обладнання: мультимедійна дошка, звичайна дошка, проектор

Основні питання:

1. Лекція як фрагмент життя студента.
2. Функції, види лекції.
3. Підготовка викладача педагогічного ЗВО до лекції.
4. Методика та педагогічні прийоми проведення лекції.

Рекомендовані інформаційні джерела:

Основні: 1-4

Допоміжні: 15;16;23 інтернет-ресурси

Семінарське заняття 1.6. Сучасний семінар у вищій школі. Інтерактивні технології навчання у ЗВО.

Мета вивчення: вчити розробляти плани, конспекти семінарських занять, підбирати ефективні дидактичні методи та прийоми в залежності від типу та структури семінару, розвивати креативність, критичність мислення, емпатію та рефлексію особистісної педагогічної діяльності.

Обсяг навчального часу: 3 год.

Обладнання: мультимедійна дошка, звичайна дошка, проектор

Основні питання:

1. Сучасний семінар у вищій школі: сутність та структура.
2. Види семінарських занять. План творчого семінару – інструмент реалізації викладачем своєї освітньої програми.
3. Процедура входження до семінару. Технологія роботи зі студентами на першому занятті.
4. Підготовка викладача до семінару.

Рекомендовані інформаційні джерела:

Основні: 1-4

Допоміжні: інтернет-ресурси, 15;16;23.

Семінарське заняття 1.7. Контроль та корекція навчальної діяльності студентів.

Мета вивчення: розкрити поняття „ контроль та оцінювання знань ”, вчити оволодівати методикою організації різних видів і форм контролю, опанування методикою тестових завдань, складання питань та екзаменаційних білетів з теорії виховання.

Обсяг навчального часу: 2 год.

Обладнання: мультимедійна дошка, звичайна дошка, проектор

Основні питання:

1. Охарактеризувати функції, методи, види та принципи контролю. Скласти слайдові презентацію за темою.
2. Розкрити етапи контролю ЗУН.
3. Представити методу контролю в діадах (парах).
4. Провести ділову гру у формі педагогічного конгресу «Сучасні підходи до оцінки ЗУН студентів».

Рекомендовані інформаційні джерела:

Основні: 1-4

Допоміжні: 15; 23; інтернет-ресурси

Семінарське заняття 1.8. Сучасні технології педагогічного спілкування

Мета вивчення: проаналізувати сучасні технології педагогічного спілкування, озброїти магістрантів навичками ефективного педагогічного спілкування з людьми «ускладненої поведінки», опанувати технологію виходу з конфліктних ситуацій.

Обсяг навчального часу: 2 год.

Обладнання: мультимедійна дошка, звичайна дошка, проектор

Основні питання:

1. Педагогічне спілкування як показник професіоналізму та здібностей до виховання студентів.
2. Прийоми педагогічного спілкування.
3. Психотерапевтична функція спілкування.

Рекомендовані інформаційні джерела:

Основні: 1-4

Допоміжні: 15; 16; інтернет-ресурси

4.3. Організація самостійної роботи студентів

ЗМІСТОВНИЙ МОДУЛЬ 1. Теоретико-методологічні основи викладання педагогіки та фахових методик

Тема 1. Вступ до технології вивчення курсу „Методика викладання фахових дисциплін

Питання для самостійної роботи:

1. Визначити роль і місце курсу «Методика викладання фахових дисциплін» в структурі психолого-педагогічної підготовки магістрів до викладання педагогіки у вищих педагогічних навчальних закладах.
2. Проаналізувати глобальні проблеми вищої педагогічної освіти.
3. Окреслити проблеми вищої освіти та шляхи їх подолання.
4. Довести, що викладання педагогіки у вузі - розвиваюче навчання.
5. Розкрити основні вимоги до методики викладання педагогіки.
6. Визначити головну стратегію та тактику викладання педагогіки у ЗВО.
7. Розкрити активні методи навчання: програмоване навчання, проблемне навчання, інтерактивне навчання. Технології інтерактивного навчання.

Створити відеоряд з презентацією представлених питань.

Рекомендовані інформаційні джерела:

Основні: 1-4

Допоміжні: 15; 25

Форма звітності – семінарське, практичне заняття.

Тема 2. Педагогічна практика та методика її організації та проведення.

Контрольні питання:

1. Педагогічна практика як важлива ланка в системі професійної підготовки вчителя.
2. Основні завдання педагогічної практики. Функції педагогічної практики

- 3.Методика організації педагогічної практики студентів. Зміст педагогічної практики. Види студентської практики
- 4.Практика з виховної роботи, завдання, функції. Зміст виховної практики. Види діяльності студентів під час практики.

Розробити проект «Вищий навчальний заклад майбутнього».

Рекомендовані інформаційні джерела:

Основні: 1-4

Допоміжні: інтернет-ресурси

Форма звітності – семінарське, практичне заняття.

Тема 3. Контроль та корекція навчальної діяльності студентів.

Контрольні питання:

- 1.Сутність поняття „педагогічний контроль ”. Значення, функції та умови педагогічного контролю.
- 2.Основні поняття теми та методика їх вивчення. Критерії оцінки знань, умінь, навичок студентів. Норми оцінок.
- 3.Види контролю. Вимоги до оцінок та контролю знань.
- 4.Форми поточного педагогічного контролю.

Створити структурно-логічну схему 1-2 представлених питань.

Рекомендовані інформаційні джерела:

Основні: 1-4

Допоміжні: 15; 23; інтернет-ресурси

Форма звітності – семінарське, практичне заняття.

Тема 4. Організація навчального процесу в системі підготовки магістрів для вищих педагогічних навчальних закладів.

Контрольні питання:

- 1.Проаналізуйте навчальний план, навчально - методичний комплекс.
- 2.Розкрийте форми роботи і завдання кафедри. Методи організації роботи кафедри.
- 3.Роль кафедри в управлінні навчальним процесом.

Створити проект навчального плану спеціальності «Дошкільна освіта»

Рекомендовані інформаційні джерела:

Основні: 1-4.

Допоміжні: 14; 15; 23

Форма звітності – семінарське, практичне заняття.

Тема 5. Керування самостійною роботою студентів.

Контрольні питання:

- 1.Самостійна робота як важлива форма навчання у вузі. Її особливості та основні різновиди
- 2.Підготовка студентів до самостійної роботи. Робота студентів з літературою. Умови підвищення ефективності самостійної роботи студентів.
- 3.Рекомендації щодо організації ефективної самостійної роботи.

Методика організації діяльності студентів у творчих групах.

Розробіть рольову гру: конкурс розв’язання педагогічних ситуацій.

Рекомендовані інформаційні джерела:

Основні: 1-4

Допоміжні: інтернет-ресурси

Форма звітності – семінарське, практичне заняття.

9.Індивідуальні навчально-дослідні та творчі завдання

1. Складіть опорну схему до теми «Особистість дитини як об'єкт та суб'єкт виховання» для використання її на семінарському занятті.
2. Розробіть варіант групової навчальної діяльності студентів в галузі дошкільної педагогіки.
3. Складіть план семінарського заняття на тему «Основні методи виховання дітей дошкільного віку».
4. Проведіть телеінтерв'ю у викладача ЗВО на тему: «Що є найважливішим у Вашій професії?» (інтерв'ю береться за допомогою відеокамери, презентується на практичному занятті).
5. Розробіть проект «Вищий навчальний заклад майбутнього».
6. Складіть схему інтерактивних методів проведення семінарського заняття.
7. Доберіть електронну літературу до теми «Моральне виховання дітей молодшого шкільного віку».
8. Складіть план лекції з презентацією на тему «Сучасна система дошкільної освіти».
9. Складіть завдання для педагогічного диктанту (тесту) з метою перевірки знань студентів під час лекції з теми «Виховання дітей у грі».
10. Складіть план проведення дискусії за темою семінарського заняття «Навчання дітей дошкільного віку».
11. Розробіть тематику творчих робіт з теорії виховання відповідно до теми лекції «Розумове виховання дітей дошкільного віку».
12. Кожний творчий викладач ЗВО мріє про те, щоб учіння під час його лекцій було цікавим для студентів. Як зробити лекцію, семінар цікавим? Охарактеризуйте основні шляхи формування в студентів інтересу до знань, стимулювання ініціативи та творчої активності.
13. Створіть презентацію у Power Point «Сучасний ідеальний викладач ЗВО».
14. Створіть модель проведення та участі в науково-практичній конференції «Навчання дітей дошкільного віку».
15. Визначте провідну ідею лекції на тему: «Дошкільний заклад, сім'я, школа у системі дошкільного виховання». Розкрийте актуальність теми, зв'язок з життям, значущість матеріалу та його застосування в практичній діяльності.

V. Контроль якості знань студентів

5.1. Форми і методи поточного контролю

Форми поточного контролю: лекція (традиційна, проблемна, лекція-диспут) із застосуванням комп'ютерних інформаційних технологій (PowerPoint – Презентація), семінари, практичні та лабораторні заняття.

Дистанційне навчання здійснюється за допомогою комп'ютерних телекомунікацій, має наступні форми поточного контролю:

– Система Moodle - це платформа, що дозволяє розміщувати навчальні матеріали, реалізовувати спілкування “студент-студент”, “студент-викладач”, контролювати знання студентів, але й здійснювати управління освітнім процесом.

– Google Meet - дистанційні заняття, конференції, семінари, ділові ігри, лабораторні роботи, практикуми й інші форми навчальних занять, проведених за допомогою засобів телекомунікацій і інших можливостей "Всесвітньої павутини". Для веб-занять використовуються спеціалізовані освітні веб-форуми - форма роботи користувачів по певній темі або проблемі за допомогою записів, що залишаються на одному із сайтів із установленою на ньому відповідною програмою.

У процесі оцінювання поточних навчальних досягнень студентів дистанційного навчання застосовуються такі методи:

➤ *Методи навчання за допомогою взаємодії слухача з освітніми ресурсами при мінімальній участі викладача і студентів (самонавчання).* Для розвитку цих методів характерний мультимедійний підхід, коли за допомогою різноманітних засобів створюються освітні ресурси: друковані, аудіо-, відеоматеріали та навчальні матеріали, що надходять з комп'ютерних мереж.

➤ *Методи індивідуалізованого викладання і навчання, для яких характерні взаємини одного студента з одним викладачем чи одного студента з іншим студентом (навчання "одиндо одного").* Ці методи реалізуються в дистанційній освіті в основному за допомогою таких технологій, як телефон, звичайна та електронна пошти; методи, в основі яких лежить надання студентам навчального матеріалу викладачем чи експертом, при якому студенти не відіграють активної ролі у комунікації (навчання "один до багатьох").

➤ Методи, для яких характерна активна взаємодія між всіма учасниками освітнього процесу (навчання "багато до багатьох").

У процесі оцінювання поточних навчальних досягнень студентів застосовуються такі методи:

➤ *Методи усного контролю:* індивідуальне опитування, фронтальне опитування, співбесіда, колоквіуми.

➤ *Методи письмового контролю:* тести.

➤ *Методи самоконтролю:* уміння самостійно оцінювати свої знання, самоаналіз.

1.2. Форми і методи підсумкового контролю

➤ *Форми підсумкового контролю дистанційного навчання:* Екзамен (інтернет-трансляції).

Форми підсумкового контролю: Екзамен (письмовий)

У процесі оцінювання підсумкових навчальних досягнень студентів застосовуються такі методи:

➤ *Методи самоконтролю:* уміння самостійно оцінювати свої знання, самоаналіз.

5.3. Критерії оцінювання знань студентів

Оцінка	Критерії оцінювання
«відмінно»	ставиться за повні та міцні знання матеріалу в заданому обсязі, вміння вільно виконувати практичні завдання, передбачені навчальною програмою; за знання основної та додаткової літератури; за вияв креативності у розумінні і творчому використанні набутих знань та умінь.
«добре»	ставиться за вияв студентом повних, систематичних знань із дисципліни, успішне виконання практичних завдань, засвоєння основної та додаткової літератури, здатність до самостійного поповнення та оновлення знань.

	Але у відповіді студента наявні незначні помилки.
«задовільно»	ставиться за вияв знання основного навчального матеріалу в обсязі, достатньому для подальшого навчання і майбутньої фахової діяльності, поверхову обізнаність з основною і додатковою літературою, передбаченою навчальною програмою; можливі суттєві помилки у виконанні практичних завдань, але студент спроможний усунути їх із допомогою викладача.
«незадовільно»	виставляється студентові, відповідь якого під час відтворення основного програмового матеріалу поверхова, фрагментарна, що зумовлюється початковими уявленнями про предмет вивчення. Таким чином, оцінка «незадовільно» ставиться студентові, який неспроможний до навчання чи виконання фахової діяльності після закінчення ВНЗ без повторного навчання за програмою відповідної дисципліни.

**Шкала оцінювання поточних (семестрових) досягнень студентів:
національна та ECTS**

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для диференційованого екзамену	для екзамену
54-60	A	відмінно	зараховано
48-53	B	добре	
42-47	C		
39-41	D	задовільно	
36-38	E		
21-35	FX	незадовільно з можливістю повторного проходження практики	не зараховано з можливістю повторного проходження практики
0-20	F	незадовільно з обов'язковим повторним проходженням практики	не зараховано з обов'язковим повторним проходженням практики

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для диференційованого екзамену	для екзамену
36-40	A	відмінно	зараховано
32-35	B	добре	
28-31	C		
26-27	D	задовільно	
24-25	E		
14-23	FX	незадовільно з	не зараховано з

		можливістю повторного проходження практики	можливістю повторного проходження практики
0-13	F	незадовільно з обов'язковим повторним проходженням практики	не зараховано з обов'язковим повторним проходженням практики

VI. Навчально-методична карта дисципліни «Методика викладання фахових дисциплін»

Всього 120 год., лекції – 20 год., семінарські – 20 год., лабораторні – 5 год., самостійна робота – 75 год., форма контролю – екзамен.

Модулі	Модуль I				Модуль II			
Лекції	1	2	3	4	5	6	7	8
Теорет. розділи	ЗМІСТОВНИЙ МОДУЛЬ 1. МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ				ЗМІСТОВНИЙ МОДУЛЬ 2. МЕТОДИ НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ			
Теми семінарських занять	Теми лекцій							
Вступ до технології вивчення «Методика викладання фахових дисциплін» 5 б	Тема 1. 1. Вступ до технології вивчення «Методика викладання фахових дисциплін»							
Особистість викладача вищого навчального закладу .5 б	Тема 1.2. Особистість викладача педагогічного вищого навчального закладу							
Студентство як особлива соціальна група 5 б	Тема 1.3. Студентство як особлива соціальна група.							
Організація навчального процесу в системі підготовки магістрів для вищих педагогічних навчальних закладів. .5 б	Тема 1.4. Організація навчального процесу в системі підготовки магістрів для вищих педагогічних навчальних закладів.							
Лекція у вищій школі: сучасні технології проведення та організації. 5 б	Тема 2.1. Лекція у вищій школі: сучасні технології проведення та організації							
Сучасний семінар у вищій школі. Інтерактивні технології навчання у ЗВО. 5 б	Тема 2.2. Сучасний семінар у вищій школі. Інтерактивні технології навчання у ВНЗ.							
Контроль та корекція навчальної діяльності студентів. 5 б	Тема 2.3. Педагогічна практика та методика її організації та проведення.							
Сучасні технології педагогічного спілкування. 5 б	Тема 2.4. Сучасні технології педагогічного спілкування.							

Самостійна робота	<p>1. Створити відеоряд з презентацією представлених питань до самостійної роботи (тема 1.1.)</p> <p>2. Розробити проект «Вищий навчальний заклад майбутнього».</p> <p>3. Намалюйте структурно-логічну схему з 1-2 представлених питань до самостійної роботи (тема 1.3.)</p> <p>3. Створити проект навчального плану спеціальності «Дошкільна освіта»</p> <p>4. Проведіть телеінтерв'ю у викладача ВНЗ на тему: «Що є найважливішим у Вашій професії?» (інтерв'ю береться за допомогою відеокамери, презентується на практичному занятті).</p> <p>5. Створіть презентацію у Power Point «Сучасний ідеальний викладач ВНЗ».</p> <p>5 б</p>	<p>1. Розробіть рольову гру: конкурс розв'язання педагогічних ситуацій.</p> <p>2. Складіть план лекції з презентацією на тему «Сучасна система дошкільної освіти».</p> <p>3. Доберіть електронну літературу до теми «Моральне виховання дітей молодшого шкільного віку».</p> <p>4. Створіть модель проведення та участі в науково-практичній конференції «Навчання дітей дошкільного віку».</p> <p>5. <i>Оберіть один із видів семінарського заняття, розробіть його структуру відповідно до поданого плану:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> * тема заняття, курс, факультет, група; * тип заняття; * девіз, цитата; * цілі заняття (щодо студентів, викладача, їх спільної діяльності); * передбачуваний склад студентів – вік, кількість, місцеперебування; * проблема заняття чи головне питання; * передбачуваний освітній продукт, який буде створено студентами; * перелік знань, умінь, навичок, здібностей, які передбачається розвивати або засвоювати на занятті; * короткий план семінару з указівкою часу на кожен пункт плану (зразки питань, творчі завдання). * перелік видів діяльності студентів упродовж семінару; * перелік видів діяльності викладача та інших можливих учасників заняття; * перелік матеріалів, необхідних для заняття; * способи й форми перевірки та оцінки отриманих студентами результатів; * завдання рефлексій на занятті, форми самооцінки чи взаємооцінки студентів на занятті; * способи оцінки результативності всього заняття. <p>5 б</p>
Види контролю	Модульна контрольна робота №1. 5 б	Модульна контрольна робота №2 5 б.
Е К З А М Е Н 40 б.		

14. Рекомендована література

Рекомендована література

1. Аматьєва О.П., Демченко М.О. Використання інноваційного проекту «Ресурсний центр факультету» для адаптації майбутніх фахівців до умов психолого-педагогічної діяльності. Перспективні питання психології: збірник наукових праць за матеріалами Всеукраїнської міжвузівської науково-практичної Інтернет-конференції «Актуальні проблеми реалізації адаптаційного потенціалу особистості в сучасних умовах життєздійснення. Слов'янськ: Вид-во Б.І. Маторіна, 2016. Вип. 1. С. 228–232.
2. Бех І. Д. Особистість на шляху до духовних цінностей : монографія. Київ ; Чернівці : «Букрек», 2018. 296 с.
3. Богуш А. М. Педагогічні виміри Василя Сухомлинського в сучасному освітньому просторі : монографія. Кам'янець-Подільський : «Друкарня «Рута», 2018. 392 с.
4. Бондар В. Дидактика / Володимир Бондар. – Навч. вид. – К. : „Либідь”, 2005. – 264 с.
5. Бондаревич І. М. Духовна цілісність особистості: Дійсність і перспектива : монографія / Ірина Миколаївна Бондаревич. – Запоріжжя : ЗНТУ, 2008. – 162 с.
6. Дубасенюк О.А. Інноваційні освітні технології та методики в системі професійно-педагогічної підготовки. Професійно-педагогічна освіта: інноваційні технології та методики: монографія / за ред. О.А. Дубасенюк. Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2009. С. 14–47.
7. Закон України «Про вищу освіту». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18> (дата звернення: 20.03.2018).
8. Закон України «Про освіту». URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2145-19> (дата звернення: 20.03.2018).
9. Інноваційні педагогічні технології в системі неперервної професійної освіти. Монографія / за ред. С.С. Вітвицької, доктора педагогічних наук, професора. Житомир: «Полісся», 2015. 368 с.
10. Компетентнісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи // Бібліотека з освітньої політики / під заг.ред. О. В. Овчарук. К. : „К.І.С”, 2004. – 112с.
11. Нагаєв В.М. Методика викладання у вищій школі: навч. посібник. К.: Центр учбової літератури, 2007. 232 с.
12. Поніманська Т. Дошкільна педагогіка : підручник / Тамара Поніманська. 3-тє вид., випр. К.: Академвидав, 2015. – 448 с.
13. Професійна педагогічна освіта: компетентнісний підхід : монографія / за ред. О. А. Дубасенюк.– Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2011. 412 с.
14. Профессиональная педагогика : учебник / С. Я. Батищев, А. М. Новиков. М. : Изд-во ЭГВЕС, 2010. – 456 с.
15. Семенов О. М. Роль особистості вчителя у формуванні культури педагогічного дослідження / О. М. Семенов // Становлення і розвиток науково-педагогічних шкіл: проблеми, досвід, перспективи : матеріали міжнар. наук.-практ. конф. (Житомир, 17 – 21 жовт. 2012 р.). – Житомир, 2012. С. 368 –376.
16. Семенов О. Підвищення кваліфікації – невід’ємна складова розвитку професійної компетентності викладача / О. Семенов // Вересень. 2011. № 1 – 2. С. 10 – 16.
17. Семенов О. Особистість учителя у вимірах педагогічної майстерності Любові Мацько / О. Семенов // Укр. л-ра в загальноосвітній шк. –2014. № 1. С. 2 – 7.
18. Семенов О.М. Університетська лекція крізь призму традицій і сьогодення // Укр. мова і л-ра в шк. 2011. № 7. С. 47 – 50.
19. Семенов О. Академічна лекція як професійний комунікативний феномен /О. Семенов // Естетика і етика педагогічної дії : зб. наук. пр. / Ін-т пед. освіти і освіти дорослих НАПН України ; Полтав. нац. пед. ун-т імені В. Г. Короленка. Вип. 1. К., Полтава : ПНПУ ім. В. Г. Короленка, 2011. С. 113 – 121.

20. Сенько Ю. В. Гуманитарные основы педагогического образования : курс лекций : учеб. пособие для студентов высш. пед. учеб. Заведений / Ю. В. Сенько. М. : Издат. центр „Академия”, 2000. –240 с.
21. Цветкова Г.Г. Лекція у вищій школі: теорія та практика: навчальний посібник для ад'юнктів магістрантів, аспірантів, викладачів вищої школи / Г.Г. Цветкова / За заг. ред. В.В.Пашутіна. – [2-е вид.,перероб. та допов]. Донецьк, 2010. 80 с.
22. Цветкова Г.Г. Сучасний семінар у вищій школі: навчальний посібник для ад'юнктів магістрантів, аспірантів, викладачів вищої школи / Г.Г. Цветкова / За заг. ред. В.В.Пашутіна. – [2-е вид.,перероб. та допов]. Донецьк, 2010. 80 с.
23. Цветкова Г. Професійне самовдосконалення викладачів гуманітарних спеціальностей вищих навчальних закладів :експериментальне дослідження мотивів і цінностей / Е. Панасенко, Г. Цветкова // Рід. шк. 2014. № 3. С. 29 – 34.

Інтернет-ресурси

<http://ebk.net.ua>
<http://www.br.com.ua/referats>
<http://works.tarefer.ru>
<http://ua.textreferat.com>
<http://www.epochtimes.com.ua>
<http://myrefs.org.ua>
<http://ukrref.com.ua>
<http://www.lib.ua-ru.net>
<http://ostriv.in.ua>
<http://teacher.at.ua>
<http://www.uroki.net>

15. Інформаційні ресурси

1. Друковані науково-методичні джерела: навчальні книги, підручники, посібники, словники, довідники, хрестоматії, нормативні документи..
2. Інтернет-ресурси.